

Narození, barikáda na Břevnově, Lanškroun

Byl jednou jeden. A ten se narodil. A dobře mu tak.

Bylo to za války. Za poslední velké války v Čechách. V roce 1942. Na začátku léta.

Narodil se jednou jeden a byl to Johann Wernisch.

Narodil se v Praze. V porodnici U Apolináře. Ve třetí osobě.

Toto nejsou vzpomínky Ivana Wernische.

Toto jsou vzpomínky Ivana Wernische.

„Ale v první osobě to psát nemůžeš, Petře.“

„Tak dobře. Ale ty mi do toho nemůžeš až tak moc kecat, jako když to bylo v první osobě. Když to teda jako kdyby píšu, jak sis to jako kdyby přál.“

„Inu, Petře...“

Nuže: vstup Ivana W. do světa.

Představte si: apolinářská porodnice z Černovic postavená mecenášem Hlávkou.

IW vstoupil na svět náš vezdejší za časů velké války. Čtrnáct dnů předtím, než došlo k porodu budoucího básníka, zabili paragáni potentáta německýho, který bydlel na Hradě, ale nespál tam.

To měl ten potentát z toho, že bydlel kousek od domu, kam Ivana W. z porodnice mecenáše Hlávky dopravili.

Matka Ivana Wernische žila v bytě na Břevnově, naproti usedlosti Marjánka.

Otec Ivana Wernische válčil na frontě v německé uniformě, ač se Němcem být necítil. Ale nikdo se ho na nic neptal.

A Ivan Wernisch jenom se narodil, už ve svém sousedství nastoloval spravedlnost.

„Já za svoje rodiště nepovažuju porodnici nad Karlákem, ale ten činžák na Břevnově. Ještě stojí, přestože jsem ho jako tříleté dítě zapálil.“

„Já to zapisuju, Ivane.“

A byl čas temné oblohy a nocí, kterými zábl strach. Byl červen, ale jako kdyby na všem ležela mlha.

A dítě Ivan W. bylo traumatizováno atentátem na potentáta. A výjimečným stavem a popravami a hákovým křížem nad Prahou.

Dětství dítěte IW bylo ve válečném čase utopeno jako okurka v láku.

Ten tísnivý pocit, na který si to dítě pamatuje až do svých osmdesáti let. Pocit, který po všechna léta Ivana W. provází a lepí se na něj.

Dusno, těsno, prázdno, strach.

A dítě Ivan W. se brodí tou hrůzou, tím lepivým ponurým lákem.

A nejde to smýt. Už nikdy.

A jak maličké dítě jménem IW za války trápili jídlem!

Němci. Češi. A Spojenci, kteří Čechům a Němcům působili jídelní nouzi.

Kunsthonig, umělý med. Chutnal jako jed. Dělal ho z uhlí, smrděl jako nafta a byl pro děti. Co z těch dětí mohlo vyrůst? Umělci?

Ječný slad.

„Fuj!“

A smradlavý pivovarský kvasnice.

„V tom jsou vitamíny!“ tvrdila svému dítěti matka Ivana Wernische.

Houby vitamíny!

A ty strašný tuříny.

Ještě dneska, když Ivan W. vidí červenou řepu, vytahuje z kapsy revolver.

Od války jako by IW byl s tím revolverem v kapse stále na útěku.

Vždycky znova se to vynoří.

Dusno, těsno, prázdno, strach.

„Za války dostal náš dům na Břevnově zásah bombou, která nevybuchla. Američané tou bombou chtěli zničit Němce, to znamená mě.“

Dům na hlavní břevnovské ulici zůstal stát.

Nicméně Ivana W. Američané a jiní Spojenci (ti darebáci) ztraumatovali svými nálety na Prahu.

„Dodnes slyším ten strašný zvuk sirény,“ vzpomíná Ivan Wernisch.

Temná byla nebesa první polovice čtyřicátých let dvacátého století. Ohnivé vozy na černých nebesech rozevíraly plamenná křídla.

„A Němci?“

„Ti byli ještě horší než Spojenci.“

„A ty, Ivane?“

„Já byl horší než všichni dohromady. Aby ne: hrozně mě štvali. Nakonec jsem ten dům na Břevnově zapálil.“

Když se posléze Ivan Wernisch stal básníkem, přijali v jeho prvních sbírkách němečtí vojáci masky jezdců na koních. Později se proměnili v lancknechty. Nakonec, po desítkách let, vystoupila z vojenských maskovacích sítí barva polních uniforem.

Pohleďte, jak strašlivý je náš bůh, náš strašlivý otec!

Náš bůh, otec válečníků, je strašlivý!

Hrozivě hledí, je hrůzný na pohled!

Hleďte, jak hrůzný je náš bůh, strašlivý otec strašných válečníků!

Pozvedá dlouhý, strašlivý kyj:

Pohleďte! Vidíte, jak strašlivý je kyj v ruce našeho strašlivého otce?

Je hrozné hledět na tak hrůzného boha!

Strašlivý je náš otec! Strašlivý! Strašlivý!

Otec Ivana Wernische se jmenoval Adolf, matka Ivana Wernische se jmenovala Libuše. Adolf Wernisch se narodil v Lanškrouně německy mluvícím rodičům. Libuše byla Češka v Praze pokřtěná.

Otec IW byl fešák.

Matka IW byla krásná.

Ze slečny Libuše se provdáním stala říšská Němka.

Ivan Wernisch se narodil jako říšský Němec v porodnici postavené mecenášem Hlávkou.

Od narození Ivana W. uběhly tři roky. A byl tu počátek května roku čtyřicátého pátého.

„Nikam nechoď! Tady stůj!“ přikazovala matka malému IW česky.

Paní Libuše a tříletý IW stáli u barikády, kterou jim postavili přímo před břevnovským domem.

Matka Ivana Wernische si šla na tu barikádu vylézt, svého synáčka nechala stát na chodníku.

„Němci jedou! Utíkejte!“

A tříletý Ivan W. stojí na chodníku sám a sám.

Matka Ivana Wernische skáče z barikády.

Vlasy jí vlají.

Sukně jí vlaje.

„Ivane!“ volá paní Libuše.

„Dyť sou to Rusové!“ ozve se z barikády.

A najednou, jako kdyby z temnoty času vyrostly, stojí před barikádou obrovské tanky. Obrovské!

Na těch tancích jsou popelaví vojáci, hromady hadrů, které se velikánských tanků sotva drží.

Ohromné, ohromné, ohromné tanky!

Tříleté dítě na chodníku zakouší pocit opuštěnosti ve studeném, nepochopitelném světě.

Konečně matka drží Ivana za ruku.

„Proboha! Tady se ti něco mohlo stát! To už mi nedělej! Dělej, jdeme!“ křičí matka a táhne svého syna domů. Právě ve chvíli, kdy se mu tanky začaly líbit.

Byli to vlasovci.

Nestříleli. Ale potřebovali projet barikádou, která jim na břevnovské ulici překážela. Tak tu barikádu rozšrotovali:

„Křup!“

Dítě Ivan W. zůstává pro jistotu už v bytě. Křuplo to hrozně...

Ale sotva Zora růžovoprstá otevře další májový den, už je malý

Ivan zase na chodníku. Matka ho drží za ruku.

„Tehdy jsem poprvé viděl Rusy. Byly to špinavé přízraky. Byli úplně zničení, mleli z posledního. Stěží do Prahy dolezli,“ vypráví Ivan Wernisch: osmdesátiletý. „Řekl jsem si tenkrát, že nikdy nebudu vojákem. Že budu námořníkem!“

Mladý námořník přijde za kapitánem a ptá se:

„Pane kapitáne, jak to, že i když všichni kouříme ten samý tabák, tak ten váš je stejně nejlepší?“

„Víš, synku, to si do něj musíš přimíchat pár chlupů z lůna mladé dívky, až potom je to ono.“

Za pár dní přijde ten námořník opět za kapitánem:

„Pane kapitáne, vyzkoušel jsem to, ale pořád ještě to není ono.“

Podá kapitánovi dýmku, ten si ji prohlédne, vezme do úst, párkrát potáhne, znalecky poválí kouř v puse a pak říká:

„Trháš moc blízko u prdele.“

To všechno mělo přijít později, až po mnoha a mnoha letech se Ivan W. naučil rozlišovat hodnoty na výložkách. Nikdy se nespletl. A namísto námořníkem se chtěl stát kapitánem.

Vyšlo mu to. Stal se kapitánem české poezie. A posléze kapitánem z Duchova.

A pokud jde o ženy, ty se něco natrápily: Ivana Wernische.

Takže se tu o ženách, trapičkách, nic nepíše.

Skoro nic.

Ač život Ivana W. byl plný žen.

Ty čtenářko a čtenáři, kteří očekáváte milostná dobrodružství, pikantérie, zvířecký sex: nebude nic. Nebo skoro nic. Můžete už tuto knížku zavřít a odložit, vy, kdož právě zmíněné nalézt byste v ní chtěli a zkoumání všelikému podrobovatí minili.

Inu, taková pověst Ivana Wernische provází po desítky let: svůdce, kterému Casanova a Don Giovanni nesahají ani po básnická kolena.

Dobrá, kdo jen a jen kvůlivá postelovým historikám knihu tuto otevřel: adieu! Za těch pár řádek ses, milý čtenáři: nepředřel. A čtenářko: vzala tě voda, holka, žádná škoda.

Vraťme se však do Lanškrouna.

Že jsme tam ještě nebyli?

Nuže, pilně tam, pilně tam: odtamtud je otec Ivana W.

Lanškroun: kořeny z otcovy strany. Němci ze Sudet.

Takovééééhle kořeny!!!

Rod Wernischů je v Lanškrouně doložen už v osmnáctém století. Tak staré kořeny rodu vykopal v Lanškrouně Martin Wernisch, nejstarší syn Ivana Wernische, vystudovaný historik a vyučující (jak teologie, tak theologie) v evangelické Praze. Mimo Lanškroun se prof. Martin Wernisch dobral wernischovských předků až z dřevního patnáctého století.

Wernischové jsou velmi starý rod. Málokdo se může pochlubit tím, že zná jména svých přechůdců, kteří žili za časů krále Jiříka z Poděbrad, krále, jenž dopltil na nezdravý životní styl:

Když z mrtvého těla pana krále vybrána střeva, nalezena byla játra do polou zkažená a v žluči kamének holubímu vejci podobný, břicho pak tukem na píď tlustým obrostlé.

No právě. Ivan Wernisch má i po osmdesátce játra úplně zdravá. Přitom kolik půllitrů piva, litrů vína a panáků kořalky ta játerka za všechny ty roky zdolala.

Nemůže být každý kapitán. To ne.

Ale někdo kapitán je.

Kapitán, 80 let star. Vychází jen dvakrát týdně. K holiči a několik kroků do restaurace Na vinici. Mají tam vyhrazené místo pro básníka, klidného, spokojeného, bohatého a zdravého.

Mají tam dvě místa: pro Jiříka z Poděbrad a pro IW.

Považte, ta místa tam drží od patnáctého století!

Ano, ano! Tak dlouhatánskou písemně doloženou rodovou minulostí se mohou pyšnit jen a jen šlechtici. A Wernischovic rodina.

V archivech našel profesor Martin Wernisch i jednoho lapku: loupežného rytíře, který působil v Sasku. Ten byl ovšem z nelanškrounské strany rodiny.

Lancknecht, to je ten poslední,
zbědovaný je až běda,

peníze mu nikdo nedá.
Kde by měl na obživu brát;
ubožák, nakonec je rád,
že se k lapkům přidruží,
ač přitom jde o kůži.

Že má v rodokmenu loupeživého rytíře, se Ivan W. dozvěděl až dlouho a dlouho poté, co byla vydána tiskem jeho slavná knížka. Ta, v níž lancknechti a lapkové brousí si nože, pijí víno s králem a chodí v šarlachovejch nohavicích.

„Velice mě potěšilo, že mým předkem byl takovýto muž a že svými překlady navazují na rodinné tradice,“ podotýká k tomu Ivan W. osobně: u holiče a v restauraci Na vinici.

Tolik o dávné historii předků Wernischových.

Nyní opět zpět do Lanškrouna. K přibuzenstvu z otcovy strany. A nikomu neříkejte, že lanškrounská němčina je příšerná.

Psst!

Praděd Ivana W. už tu lanškrounskou němčinu nemohl poslouchat, a tak se v polovině devatenáctého století odebral z Lanškrouna do Ruska.

Kdyby tak ještě býval chvíli počkal... V r. 1875 otevřeli v Lanškrouně Státní tabákovou továrnu a najednou to byl úplně jináčí Lanškroun.

Pradědeček Hans Wernisch...

On byl pradědeček mladším synem, pročež byl vyloučen z dědictví: aby se drobný rodinný stateček nerozdrobil na drobné. Doma v Lanškrouně pradědeček Hans musel by: mříšky jísti, na své mozoly se živiti a co vrána na úhoře číhati.

Kdežto v Rusku...

Neboť kde domorodého obyvatelstva jest méně, půda není vyčerpána, a tím více místa zbývá osadníkům.

Ruský pozemek vedle ruského pozemku. Zdarma k přidělení.

Pradědeček Hans jde k těm pozemkům až z Lanškrouna pěšky.

„Oj, vítám tě, pracovitý Němče Wernischi.“

„Klaním se ti, hluboce se ti ukláním, báťuško carský! Gott sei Dank za ty dary.“

On ruský car pracovitě Němce vítal. Každého osobně.
On to ruský car neměl lehké. Osobně. Žádný.

Rok 1812, carské Rusko.

Car Alexander I. je na procházce. Najednou se z houštiny vyříí atentátník a hodí po něm bombu. Když to vidí kolemjdoucí poručík Rževskij, přikryje cara vlastním tělem a bombu odkopne zpět k atentátníkovi. Nastane výbuch, atentátník zahyne, car se zvedá ze země, poručík Rževskij ho oprašuje a představuje se:

„Poručík Rževskij, k vašim službám, veličenstvo.“

„No, Rževskij, zachránil jsi mi život, královsky se ti odměním. Co si přeješ?“

„Mám jenom jedno přání... Chtěl bych se oženit s Natašou Rostovovou, ale její otec mi ji nechce dát.“

Car si nechá zavolat hraběte Rostova a ptá se ho:

„Hrabě, proč nechcete vdát Natašu tady za poručíka?“

„Víte, Veličenstvo, já jsem plukovník v záloze a on je jenom poručík...“

„Dobře, hrabě, dejte svou dceru generálovi Rževskému.“

„Víte, Veličenstvo, on je sice generál, ale není šlechtic, a já jsem přece hrabě...“

„Dobře, hrabě, dejte svoji dceru knížeti, generálovi Rževskému.“

„Víte, Veličenstvo, on sice je Rževskij kníže a generál, ale nemá žádné styky...“

„Dobře hrabě, dejte svoji dceru za manželku mému osobnímu příteli, knížeti, generálovi Rževskému.“

Tu se Rževskij obrátí na cara:

„Poslyš, Sašo, ať jde do prdele i s tou jeho Natašou. Najdu si já lepší ženskou!“

Budou snad tyto vzpomínky sbírkou vtipů?

Almanachem humoru?

Přece jen, ač zdánlivě to popřeno bylo, budou snad: svazkem smyslných historek o ženách? Nekorektním machistickým pamfletem?

Ach ne!

Ach, ne...

A kdo něco takového očekává...

Kdo Ivana Wernische zná a znával: jaký býval a jaký je humorista! Ozdoba každé stolní i plesové společnosti!

Znovu tedy, znovu, znovinka: takový nechť knížku odloží: za těch pár stránek, můj bývalý příteli, přítelkyně má: nepředřeli jste se, věru ne. Následovat bude už jen vážná a závažná práce literární.

Co tedy zapisovatel těchto pamětí Ivana W. chtěl vtípem o carovi naznačit?

Poznámka: toto nejsou vzpomínky Ivana Wernische.

Dobře, co chtěl písař tím žertem o Rževském napovědět? A komu?

Přece, že Ivan Wernisch má rád ruskou a německou literaturu. Jelikož carská romanovská dynastie, to byli Němci. Pocházející z míst nepříliš vzdálených Lanškrounu, viděno ve světových rozměrech.

Komu naznačit?

Výkvětu čtenářstva, samozřejmě...

Totíž: jistý muž z rodu Oldenburků se vydal do Ruska, aby tam dělal cara.

A: lanškrounský pradědeček Ivana W. se vydal do Ruska, aby tam dělal statkáře.

Nataša Rostovová!

Již bylo řečeno, že IW míní o svých milostných dobrodružstvích na těchto stránkách důvěrně pomlčet. Ta dobrodružství už mají zůstat navždy skryta. Nikdo na IW už nikdy nic o ženských neprozradí. Všichni, kdo věděli, už jsou mrtví. A Joska Hiršal spočívá na vinohradském hřbitově a Jan Zábrana na hřbitově v Poděbradech.

Kdepak IW. To Jan Zábrana miloval ženské. Totíž ruskou literaturu. A to žádné ruské předky Jan Zábrana neměl. Kdežto Ivan Wernisch měl pradědečka Němce a tento jeho pradědeček Hans Wernisch statkařil na úrodné carské černozi. On bápuška velkomožný dobře věděl, co by s tou černozi, když by mu ji přidělil, učinil ruský měšťan, nebo dokonce šlechtic:

Divě a smutně dívají se okna rozdrchaných chalup zpoza měchýřovitých okenic, jako lidské obličejce s vytknutýma očima...

Ale Němec z Lanškrouna!
Wernisch z Lanškrouna!!!